



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Marie Žiškové a soudkyň JUDr. Lenky Kaniové a Mgr. Jany Brothánkové v právní věci žalobce: **Ing. J. H.**, proti žalovanému: **Odvolací finanční ředitelství**, se sídlem Masarykova 31, 602 00 Brno, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 22. 4. 2013, č. j. 10999/13/5000-14400-707633, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 2. 2014, č. j. 31 Af 57/2013 - 61,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobci **s e n e u s t a n o v u j e** zástupce pro řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV. Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce se u Krajského soudu v Hradci Králové domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí žalovaného. V podané žalobě požádal krajský soud o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce.

[2] Na výzvu soudu k osvědčení a prokázání osobních, rodinných, výdělkových a majetkových poměrů reagoval žalobce dne 27. 1. 2014 předložením vyplněného formuláře Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a kopií daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob za rok 2011. Krajský soud následně žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků a

ustanovení zástupce usnesením ze dne 14. 2. 2014, č. j. 31 Af 57/2013 - 61, zamítl. Dospěl k závěru, že podklady, které žalobce krajskému soudu poskytl, byly nesprávné a neúplné. Žalobce tvrdil, že nemá majetek, který by mohl být zpeněžen, neboť je obstaven zcela nezákonnými exekucemi, které brání v dispozici s majetkem. Majetek však blíže neidentifikoval. Krajský soud z obsahu správních a soudních spisů v jiných řízeních zjistil, že žalobce je vlastníkem rozsáhlého nemovitého majetku. Exekuční postižení nemovitostí sice omezuje jeho dispoziční oprávnění, bez dalšího však podle krajského soudu nemá význam pro posuzování celkových majetkových poměrů. Žalobce rovněž nedoložil, jaké důvody mu brání ve výkonu práce. Pouze konstatoval, že nepracuje a že dávky nemocenského pojištění pobíral do 30. 9. 2012.

[3] Krajský soud tak uzavřel, že žalobce dle jeho názoru nesplňuje zákonné předpoklady pro přiznání osvobození od soudních poplatků a jeho žádost zamítl. Protože u žalobce dle krajského soudu nebyly splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, nemohly být splněny ani podmínky pro ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Proto krajský soud druhým výrokem citovaného usnesení zamítl i návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení před soudem.

II. Kasační stížnost a vyjádření k ní

[4] Žalobce (dále též „stěžovatel“) napadl v záhlaví označené usnesení krajského soudu, kterým nebylo vyhověno jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce, kasační stížností. Namítl, že krajský soud rozhodl na základě domněnek a uměle konstruovaného skutkového i právního stavu, ke kterému se neměl možnost vyjádřit. Stěžovatel má za to, že jeho osvobození od soudních poplatků a žádost o ustanovení zástupce jsou objektivně důvodné, včas a řádně soudu prokázané a doložené aktuálními údaji. Dále navrhl, aby byl kasační stížnosti přiznán odkladný účinek.

[5] Přípisem ze dne 31. 3. 2014 stěžovatel požádal Nejvyšší správní soud o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Namítl rovněž neústavnost § 105 odst. 2 s. ř. s. i zpoplatnění podání kasační stížnosti soudním poplatkem. Závěrem vznesl námitku podjatosti soudců 1. a 2. senátu Nejvyššího správního soudu.

[6] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti navrhl zamítnutí návrhu na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti z důvodu, že nesplňuje předpoklady stanovené v § 73 odst. 2 s. ř. s. Dále se žalovaný ztotožnil se závěry krajského soudu vyslovenými v napadeném usnesení. Navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas a směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je podání kasační stížnosti přípustné. Poté přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil přitom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[8] Kasační stížnost není důvodná.

[9] O námitce podjatosti vznesené stěžovatelem rozhodl Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 25. 4. 2014, č. j. Nao 153/2014 – 30. Neshledal, že by soudkyně prvního senátu Nejvyššího správního soudu byly vyloučeny z projednání a rozhodnutí předmětné věci. O předmětné kasační stížnosti tak rozhodoval 1. senát Nejvyššího správního soudu, jemuž byla věc podle rozvrhu práce přidělena.

[10] Nejvyšší správní soud na úvod poznamenává, že netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem v řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému, vedlo by k popření cíle, jenž účastník podáním žádosti sledoval, a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77; všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná na www.nssoud.cz).

[11] Nejvyšší správní soud se však zabýval žádostí stěžovatele o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Dle § 35 odst. 8 věty první s. ř. s. *může být návrhovateli, u něhož jsou dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, ustanoven zástupce, jímž může být i advokát.* Z důvodu zamezení řetězení problému zdejší soud neposuzoval, zda jsou u stěžovatele dány předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, ale zabýval se pouze hodnocením, zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně práv stěžovatele v nynějším řízení. Dospěl přitom k závěru, že tomu tak není. Kasační stížnost splnila v rámci daných možností předepsané náležitosti a lze z ní seznat, z jakého důvodu stěžovatel považuje napadené usnesení krajského soudu za nezákonné. V dané věci navíc jde o hodnocení otázky, zda stěžovatel v řízení před krajským soudem prokázal naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Jedná se tedy z podstaty věci nikoli o složitou právní otázku, ale o otázku skutkovou. Všechny tyto důvody svědčí pro závěr, že v nynějším řízení není zástupce nezbytně třeba k ochraně stěžovatelových práv, proto mu zdejší soud neustanovil zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

[12] Podstata kasační stížnosti stěžovatele spočívá v námitce, že krajský soud při hodnocení předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a pro ustanovení advokáta nesprávně posoudil skutkové okolnosti věci. Namítané pochybení lze podle Nejvyššího správního soudu podřadit pod kasační důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

[13] Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků.

[14] Úprava poplatkové povinnosti, resp. osvobození od ní, provedená zákonem o soudních poplatcích, představuje jednu ze základních součástí práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Je proto třeba vždy pečlivě zkoumat, zda jsou pro osvobození od soudních poplatků splněny zákonné podmínky. Obdobně tomu je i v případě podmínek pro ustanovení zástupce. Vždy je to však žadatel, kdo musí uvést skutečnosti, které osvobození od soudních poplatků odůvodňují. Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že „*povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje*“ (srov. obdobně např. rozsudek ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011 – 81). Soud tedy z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele. Hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popř. jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (srov. rozsudek ze dne 31. 5. 2011, č. j. 8 Afs 50/2010 - 91).

[15] Při posouzení žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků vycházel krajský soud z prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech ze dne 27. 1. 2014, které stěžovatel zaslal krajskému soudu. Z něj vyplývá, že žije v domácnosti s manželkou, která pobírá plný invalidní důchod ve výši 11.155 Kč. U manželky, která provozuje potraviny, je rovněž zaměstnán. Jeho průměrný měsíční čistý výdělek tvoří dle potvrzení zaměstnavatele 0 Kč. Jiné příjmy stěžovatel dle prohlášení nemá. Z prohlášení dále vyplývá, že stěžovatel nemá majetek větší ceny, který by mohl být zpeněžen, neboť je obstaven exekucemi. Dne 19. 3. 2011 stěžovatel utrpěl úraz a byl hospitalizován, dávky nemocenské mu byly vypláceny do 30. 9. 2012. Jeho zdravotní stav je dlouhodobě nepříznivý. Bez bližší konkretizace z prohlášení rovněž plyne, že stěžovatel má dluhy ve výši cca 10 milionů Kč.

[16] Na základě shora uvedených zjištění dospěl krajský soud zcela správně k závěru, že nejsou splněny podmínky pro to, aby stěžovateli bylo přiznáno byť jen částečné osvobození od soudních poplatků. Krajský soud oprávněně vytkl stěžovateli, že své majetkové poměry nedoložil úplně a že nesplnil své důkazní břemeno ohledně prokázání nedostatku prostředků. Stěžovatel neuvedl, co mu aktuálně brání ve výkonu práce. Pokud by byl na vině jeho nepříznivý zdravotní stav, bylo na něm, aby doložil např. lékařskými zprávami vážnost svého onemocnění. Nevysvětlil rovněž, jakým způsobem řeší svoji nepříznivou finanční situaci (např. žádostí o přiznání invalidního důchodu či jiným způsobem). Krajský soud dále poukázal na skutečnost, že stěžovatel je vlastníkem, resp. spoluvlastníkem rozsáhlého nemovitého majetku, v potvrzení však tento majetek nespécifikoval. Pouze obecně tvrdil, že vlastní nemovitý majetek, který je obstaven neoprávněně nařízenými exekucemi. Podle krajského soudu však omezení dispozičního oprávnění k majetku stěžovatele nemá bez dalšího význam pro posouzení jeho celkových majetkových poměrů. Rovněž k tvrzením stěžovatele o existenci dluhů v řádu milionů korun nemohl krajský soud přihlížet, neboť tato tvrzení nebyla doložena žádnými důkazy.

[17] Nejvyšší správní soud konstatuje, že krajský soud správně uzavřel, že prohlášení stěžovatele o osobních a majetkových poměrech neobsahuje všechny informace relevantní

pro posouzení, zda jsou splněny podmínky pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků. Stěžovatel v něm neoznačil svůj majetek větší hodnoty (ačkoliv je zjevné, že takový vlastní), přesnou výši svých dluhů a jejich splátek ani nevyčísil své běžné životní náklady. Stěžovatel rovněž neuvedl, z jakých prostředků financuje své běžné výdaje a splácí své dluhy. Nejsou přitom známy žádné okolnosti, které by stěžovateli bránily v tom, aby úplně vyplnil zaslaný tiskopis a přiložil příslušné přílohy, případně aby jiným věrohodným způsobem konkrétně popsal svoji aktuální majetkovou a výdělkovou situaci a doložil ji. Nedoložil-li stěžovatel nedostatek prostředků, znemožnil krajskému soudu objektivní posouzení jeho aktuálních poměrů.

[18] Podle shora citované judikatury Nejvyššího správního soudu je zcela legitimní požadovat po osobách žádajících, aby stát nesl náklady jejich soudních řízení, prokázání toho, že se skutečně nacházejí v situaci, která jim neumožňuje soudní poplatek zaplatit (viz zejména usnesení č. j. 7 Azs 343/2004 – 50). Stěžovatel v řízení před krajským soudem věrohodně a úplně neprokázal svoji majetkovou a výdělkovou situaci a nedoložil, že nemá dostatečné prostředky. Krajský soud tak správně na podkladě informací, které měl k dispozici, stěžovateli osvobození od soudního poplatku nepřiznal (obdobný právní názor vyslovil Nejvyšší správní soud i v jiné věci stěžovatele v rozsudku ze dne 15. 5. 2014, č. j. 4 As 72/2014 – 17).

[19] Ve vztahu k žádosti o ustanovení zástupce správně uvedl již krajský soud, že podle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. lze ustanovit navrhovatel zástupce, kterým může být i advokát, pokud jsou splněny předpoklady, aby navrhovatel byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv. Z uvedeného ustanovení vyplývá přímá návaznost splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. na možnost ustanovení zástupce podle § 35 odst. 8 s. ř. s. Jak Nejvyšší správní soud uvedl ve svém rozsudku ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, „*přiznané osvobození od soudního poplatku je výchozím předpokladem pro prominutí dalších nákladů řízení. (...) Stejně tak jako osvobození od soudních poplatků, tak i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků tak vylučuje i právo na bezplatné zastoupení.*“ Vzhledem k tomu, že krajský soud neshledal podmínky pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků, nebyla splněna ani podmínka pro ustanovení zástupce soudem ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s.

[20] K námitce stěžovatele o neústavnosti poplatkové povinnosti či povinného zastoupení advokátem se Nejvyšší správní soud blíže nevyjadřoval, neboť se kasační stížností zabýval meritorně a netrval na zastoupení stěžovatele advokátem ani na uhrazení soudního poplatku v řízení o kasační stížnosti. Lze však odkázat na konstantní judikaturu, podle níž povinné zastoupení stěžovatelem v řízení o kasační stížnosti nelze chápat jako protiústavní (např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 1. 2005, č. j. 2 Afs 77/2004 - 85, publikované pod č. 533/2005 Sb. NSS, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 12. 1998, sp. zn. III. ÚS 229/98, <http://nalus.usoud.cz>).

IV. Závěr a náklady řízení

[21] Za situace, kdy Nejvyšší správní soud rozhodl o kasační stížnosti neprodleně po jejím obdržení a po vykonání nezbytných procesních úkonů, nerozhodoval samostatně o žádosti stěžovatele o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, neboť by to bylo zjevně neúčelné.

[22] S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[23] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalovanému pak v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nevznikly.

P o u ě n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. května 2014

JUDr. Marie Žiškova
předsedkyně senátu